het geslacht Meissen. De bisschoppelijke rechten blijken uit twee oorkonden van 1223, waarbij de bisschop Salland *zijn* land noemt (terre sue). Dat ook de rechten van den graaf van Gelre niet geheel illusoir waren blijkt uit het bedrag van 1100 Utrechtsche ponden, dat de bisschop in 1226 als afkoopsom betaalde. In dit jaar werd een defintieve overeenkomst tusschen den bisschop en den graaf van Gelre gesloten, waarbij de bisschop de grafelijke macht in Salland verwierf, en de graaf van zijn rechten afzag.

F. KETNER.

Utrechtsche zeldzaamheden in het Rijksmuseum te Amsterdam. — De oudste en tevens omvangrijkste kern van de afdeelingen geschiedenis en beellhouwkunst en kunstnijverheid van het Rijksmuseum is afkomstig van het voormalige, te 's Gravenhage gevestigd geweest zijnde, Koninklijke kabinet van zeldzaamheden. Over dat kabinet en zijn beteekenis voor het Rijksmuseum schreef dr. Th. H. Lunsingh Schreurleer onlangs in het *Oudheidkundig Jaarboek* (XIII-1946, blz. 50—67).

Lang niet alles in deze veelzijdige verzameling was van bijzondere waarde..., daarnaast echter omvatte deze collectie een reeks voorwerpen, die steeds een plaats in de voorste gelederen van het museum ingenomen hebben en ook thans nog door hun historische of kunsthistorische beteekenis, hoeksteenen der verschillende afdeelingen uitmaken. Tot de laatsten behooren een reeks van de merkwaardigste en fraaiste voorwerpen van kunst en cultureele waarde, afkomstig uit de Utrechtsche kapittelkerken: St. Marie, St. Jan, St. Salvator (Oud-Munster) en St. Pieter. Na de lijst der 19 nummers, waarbij deze kerkschatten in 1822 door het Departement van ontvangsten aan het kabinet werden overgedragen, te hebben afgedrukt, geeft de schr. een meer uitvoerige beschrijving van elk voorwerp.

Tot de oudste voorwerpen dezer reeks behooren de beide bronzen beeldjes, de zgn. Friesche goden Fosta en Weda, en de drie ivoren staven, de zgn. éénhoornen van St. Marie, waarbij naar de daarop betrekking hebbende opstellen in de Jaarboekjes van „Oud-Utrecht", 1930 en 1935, wordt verwezen. De ivoren hoorn uit hetzelfde kapittel, bij het opstel afgebeeld, kan volgens de schr. wel geen andere zijn dan de XIde of XIIde eeuwsche hoorn, die Pit reeds in 1898 in de Revue de l'art ancienne et moderne publiceerde en voor wellicht Noord-Italiaansch werk onder Byzantijnschen invloed of voor Klein-Aziatisch werk hield.

Bij zijn bezoek aan Utrecht in 1711 vermeldde Von Uffenbach (Merkwürdige Reisen III, 702): Es war noch ein gross Horn dabei von einem Eliphantenzahn, auf welchem etliche Männer und Löwen, auch andere Zierrathen geschnitten waren", welke beschrijving overeenstemt met den thans in het Rijksmuseum bewaarden hoorn. Uit kerkinventarissen van 1525 en omstreeks 1580 kan opgemaakt worden, dat eertijds twee van die hoornen in de Mariakerk aanwezig waren.

Uit de XIde eeuw dateeren eenige voorwerpen uit de St. Pieter, een kleine zilveren kelk en patena, helaas beide beschadigd en een gouden ring, alle in 1656 gevonden in het graf van den in 1056 overleden hl. Bernulphus in het koor van de kerk. Werk uit de XIIIde eeuw is de

prachtige zilveren vergulde kelk met op den voet de medaillons der vier evangelisten, afkomstig uit dezelfde kerk, waarvan een afbeelding bij het opstel is gevoegd, en het gehavende, eertijds rijk versierde koperen kruis uit het kapittel van Oud-Munster.

Eén der fraaiste voorwerpen uit den schat is wel de zilveren vergulde ciborium of kelk met binnen in het deksel een Salvator mundi in doorschijnend émail, ook van Oud-Munster afkomstig, die blijkens de inscriptie in 1576 door Johannes Utenleen geschonken werd. Kelk en émail zijn bij het opstel afgebeeld. Eind XIVde eeuwsch werk is de zilveren vergulde plaat met twee engelenfiguurtjes, evenals het ivoren, met zilveren banden gemonteerde kistje, ook in afbeelding weergegeven, beide weer uit het kapittel van Oud-Munster.

Werk uit de XVIde eeuw is de fraaie zilveren staf met een Salvatorkopje als bekroning, eveneens uit dit kapittel, terwijl de zilveren vergulde beker van St. Marie, met de namen en wapens der leden van het kapittel volgens het daarop voorkomende jaartal in 1686 vervaardigd werd.

In een noot wordt nog medegedeeld, dat enkele voorwerpen uit het bezit der kapittels blijkbaar in particuliere handen waren geraakt, want op de veiling Brentano, Amsterdam, 10 Apr. 1822 werd onder nr. 50 van de rariteiten verkocht: een gewijde drinkbeker van glas, ruw van buiten en glad van binnen, zijnde ten gebruike van de voormalige Maria-kerk te Utrecht geweest. Dit glas werd voor *f* 5.10 door De Vries gekocht. E.

Jan van Scorel. — In de St. Laurentiuskerk te Alkmaar hing eertijds een paneel, de bewening van Christus voorstellende, dat daar ter gedachtenis van Jan van Egmond en diens zoon George (bisschop van Utrecht omstreeks 1504—1559) geplaatst was. Zij zijn in geknielde houding, ter weerszijden van de hoofdgroep afgebeeld en houden met beide handen het lijkkleed vast, waarop het lichaam van Christus ligt uitgestrekt. In 1670 was het stuk in het bezit der familie Van Teylingen, nakomelingen van het geslacht Van Teylingen—Nijenhuis, en volgens mededeeling van Eikelenberg was het ook nog in 1709 op het huis Nijenburg onder Heiloo aanwezig. Sindsdien was het uit het oog verloren, doch nu is het in een particuliere verzameling terug gevonden. Enkele gedeelten der voorstelling bleken overgeschilderd te zijn. Onder den titel „Jan Scorel und die beiden Cornelis Buys, der Altere und der Jüngere" wijdde P. Wescher een uitvoerige en geïllustreerde beschouwing aan deze her-ontdekking (*Oud-Holland* LXI - 1946, blz. 82—95). Hij vond bevestiging der berichten van Buchelius en van Van Manderen, dat het stuk door twee meesters is geschilderd. Het portret ter linkerzijde vertoont treffende overeenkomst met dat van Jan van Egmond door den zgn. „meester van Alkmaar" in het Metropolitan-Museum te New York, waardoor de vroeger geuite veronderstelling, dat deze meester dezelfde is als Cornelis Buys de Oude, vrijwel bevestigd wordt. Deze Buys is n.l. de schilder van een gedeelte van het thans weer te voorschijn gekomen paneel. Bij diens dood in 1524 was het echter nog niet voltooid en het werd minstens 5 à 6 jaar later afgewerkt door Jan van Scorel, die het portret van George van Egmond met het landschap op den achtergrond heeft